

Bolvadinli Ahmet Fevzi Efendi ve Konyalı Mehmet Vehbi'nin İcazetnamesi

*Ahmad Fawzi Bolvadini And An İcazetname Of
Mohammad Vahbi Konavi*

İrfan GÖRKAS*

ÖZET

In this text, the diploma which Mohammad Vahbi, who is from Konya, gave it to Ahmad Fawzi Bolvadini, will be evaluated. Firstly, we will talk about Ahmad Fawzi's life by benefiting from autobiography which he prepared and presented as a petition by himself. After that, the diploma will be mentioned.

There are two reasons for our choosing this diploma as a subject for this text. First of them is in view of Mohammad Vahbi. According to me this diploma is one of the last diplomas which he gave to his pupils before the republic era. The second one is in view of Ahmad Fawzi Bolvadini. Ahmad Fawzi has two diplomas. One of them is from Sheikh al-İslam Musa Kazım, the second one is from Mohammad Vahbi. He had the Ruus exam with this first diploma, and was appointed as a mudarris of province called tashra. The second diploma and its content will be evaluated here.

ANAHTAR KELİMELELER

Diploma, Konyalı Mohammad Vahbi, Ahmad Fawzi Bolvadini, Abu Saeed Mohammed KHadini.

ABSTRACT

Bu yazıda, Konyalı Mehmet Vehbi Hoca'nın Bolvadinli Ahmed Fevzi Efendi'ye verdiği icazetname ele alınacaktır. Öncelikle, kendi el yazısıyla yazıp verdiği bir dilekçesinde yer alan otobiyografisinden hareketle Ahmet Fevzi Efendi'nin kısaca biyografisine yer verilecek, daha sonra icazetname değerlendirilecektir.

Bu icazetnameyi yazı konusu olarak seçmemizin iki nedeni vardır. Birincisi Mehmet Vehbi Hoca açısından. Bize göre bu icazetname, Mehmet Vehbi Hoca'nın Cumhuriyet öncesi verdiği son icazetnamelerden birisidir. İkincisi Ahmet Fevzi açısından. Ahmet Fevzi, iki icazetname alır. Birincisi Şeyhülislam Musa Kazım'dan, ikincisi Mehmet Vehbi Hoca'dan. Birinci icazetname ile ruus sınavına katılır ve taşra müderrisi olarak atanır. İkinci icazetname, işte burada ele aldığımız icazetnamedir.

* Dr. Öğretmen

•

KEY WORDS

İcazetname, Konyalı Mehmet Vehbi, Bolvadinli Ahmet Fevzi, Ebu Said Muhammed Hadimî.

Bolvadinli Yörükzade Ahmet Fevzi Efendi

Bolvadinli Yörükzade Ahmet Fevzi Efendi adıyla, iki yıl önce bir kitap yayımlandı. Adından da anlaşılacağı gibi kitap, bir biyografi kitabıdır. Burada ele alacağımız icazetnamenin orijinali, kitapta ek olarak yayınlanmış, ama bugüne kadar icazetname üzerinde herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır. Kitabın yazarı, Yargıtay 8. Hukuk Dairesi emekli başkanı H. Hilmi Özdemir'dir. Kitaba göre 1290'da doğan *Bolvadinli Yörükzade Ahmet Fevzi Efendi*, Mehmet Vehbi Hoca'nın talebesidir. Bu hususu, Yörükzade 30 Haziran 1340/1924 tarihli Bolvadin Müftülüğü'ne verdiği bir dilekçesinde şöyle belirtir:

Bolvadin Müftülüğü huzur-ı fadılanesine.

*Bolvadin Kazası müderrislerinden Alaca Mahallesinden Yörükzade Ahmed Fevzi Efendi bin Mehmed Tevellüd 1290. Acizleri sene 309 tarihinden itibaren **Konya meb'us-ı sabıkı Mehmed Vehbi Efendi** hazretlerinin halka-i tedrisinde bulunmakta iken padişahdan Dersaadet'e azimet edüb orada dahi merhum Şeyhulislam Musa Kazım Efendi hazretleri halka-i tedrisinde bulunub ba'de'l-icaze o tarihte açılan ruus imtihanına bi'd-duhul 150 kuruş maaşla "taşra müderrisi" ünvanıyla kazamız Bolvadin'e gelüb kazamızda "tedris-i ulum ve va'z u nasihat" vazifesiyle maaşlarımızı almakta iken i'lân-ı hürriyet senesinde maaşı mezkurumuz 200 kuruşa iblağ olmağın "**merkez kaza müderrisi**" ünvanıyla maaşlarımızı ahz edüb vazifelerimizi ifa ettikden sonraların ol sene 337 tarihlerinden itibaren her tarafda küşad olunan "**medaris-i ilmiye**" kazamızda dahi küşad olub Umur-ı Şer'i Vekalet'inin 14 Kanun Sani 338 tarih ve 2606/5 numaralı emirname-i aliş mu'cib 200 kuruş maaşla kazamız "Medaris-i İlmiye"sine tercihan müderris ta'yin olub daha sonra Şer'iyye Vekaleti'nin Tedrisat-ı Müdiriyyet-i Umumiyye'nin 9 Teşrinsani sene 338 tarih ve 6595/45 numralı emri mu'cibince 1 Eylül 338 tarihinden itibaren müderrisin faslından 500 kuruş maaş tahsisi olub tedrisat şartıyla maaşlarımızı almakta iken bu defa Tevhid-i Tedrisat esası kabul edildiği 12 Mayıs 340 ve 448/425 numralı emirnamesi mucibince kazamız ve muhitinde ahaliye va'z u nasihat vazifesi bi'l-ifa kaza vaizi ünvanıyla tahsisan tahriri ahz eylediğimizi arz u beyan eylerim efendim. 30 Haziran 340. Bolvadin Kazası vaizlerinden Yörükzade¹*

¹ Biyografi için bk. H.Hilmi Özdemir, *Bolvadinli Yörükzade Ahmet Fevzi Efendi*, Ankara, 2007, s.123. İrfan Görkaş, "Yörükzade'nin Biyografisi Üzerine", *Bolvadin Yenises*, 20 Ağustos 2007, Sayı 740, s.3. İrfan Görkaş, "Örnek Bir Din Adamı: Bolvadinli Yörükzade Ahmet Fevzi Efendi",

Anlaşılmaktadır ki kendi biyografi dilekçesine göre Yörükzade, 1309/1893'ten itibaren Konya meb'usu Mehmet Vehbi'nin öğrenciliğini yaparken İstanbul'a gider Şeyhulislam Musa Kazım'ın öğrencisi olur. İcazet aldıktan sonra² aynı yıl (1319/1903)³ ruus sınavına girer ve 150 kuruş maaşla "taşra müderrisi" olarak Bolvadin'e atanır. Beş yıl sonra 1324/1908'de Bolvadin'de görev başlar. Yani "İlan-ı Hürriyet" yılında (1908'de), 200 kuruşla "merkez kaza müderrisi" olur. Teşrinievvel 1337/1921'de her tarafta açılan *Medaris-i İlmiye*, Bolvadin'de de açılır. 14 Kanunisanı 1338/1922'de, Umur-ı Şer'iyye Vekâleti'nin aynı tarih ve 2006/5 numaralı emirleriyle Bolvadin İlmiye Medresesi'ne tercihen müderris tayin olunur. Şer'iyye Vekâleti'nin Tedarisat-ı Müdüriyeti Umumu'nun 9 Teşrinisanı 1338 tarih ve 448/45 sayılı emirleri gereği 1 Eylül 1338 tarihinden itibaren 500 kuruş maaşla "müderris-i fuzala"ya terfi eder. 12 Mayıs 1340/1924 tarih ve 448/425 emirle, Tevhid-i Tedrisat-ı Esasi gereği "vaz" ünvanıyla, kaza ve muhitinde ahaliye vaz u nasihat vazifesine atanır. Yukarıda verilenlerden başka satır aralarında, yazar, babasına dayanarak, babasının eğitim hayatının 18 yıl sürdüğünü, 35 yaşında Bolvadin'e döndüğünü yazar. Yazarın bu bilgisi ile Yörükzade'nin açıklamaları birlikte düşünülürse, Yörükzade'nin "309 tarihinden itibaren Konya meb'us-ı sabıkı Mehmed Vehbi Efendi hazretlerinin halka-i tedrisinde bulunmakta iken" ifadelerine göre Konya'daki tahsiline başlayış yaşı 15 yaş olmalıdır. 1319'da ruus sınavına girip taşra müderrisi olarak atandığına bakılırsa tahsil hayatı 10 yıl olarak görünmektedir. Bu demektir ki aile, Yörükzadenin 35 yıllık tahsil hayatına, Bolvadin'deki tahsil yıllarını da ilave etmektedir. Böyle düşünüldüğü takdirde 15 yaşında başlayan Konya tahsili de dâhil tahsil hayatı 18 yıl, yani 35 yaşına kadar sürer.

Mehmet Vehbi Hoca'nın (1862-1949) biyografisine bakılırsa, Mehmet Vehbi Hoca'nın Yörükzade ile örtüşen Konya tarihleri, 1888-1893 yıllarıdır. Çünkü Vehbi Hoca, bu yıllarda, Konya'da, Mahmudiye Medresesi müderrisidir. Daha sonra 1901'de Konya Hukuk Mahkemesi üyeliğine seçilir. 1903'de Mekteb-i Hukuk'a Vesaya Müderrisi olarak atanır. 1908'de II.Meşrutiyetin ilan edilmesi

Bolvadin Yenises, 2003, Sayı 522, s.3. Ayrıca bak. Muharrem Bayar, *Bolvadin Tarihi*, c.2, İstanbul, 2004, s.458.

² Musa Kazım'ın icazeti için bak. H.Hilmi Özdemir, age, s.157-164. İcazet tarihi 1319'dur.

³ "Usul-i tedris ve teslit-i ruus hakkında ba-irade-i seniye mahz olan kaideye tevfikân bu kere icra olunan imtihanda bahr-ı sefid Hufyebaş(?) Kurşunlu Medresesinde Bolvadinli Ahmed Fevzi Efendi ibn Mehmed isbat-ı ehliyet-i ilmiye etmiş olmağla bin üç yüz yirmi dört sene-i hicriyesinde tedrise bed' ev mübaşeret etmek üzere ruhsatı havi işbu ilmühaber izni mumaileyhe ita kılındı 15 Zilhicce 1319 ve 12 Mart 1318" Özgün belge için bak. Özdemir, age, s.175

sonrasında Konya mebusu olarak Meclis-i Mebusan'a girer,⁴ yani İstanbul'a gider. Yörükzade'nin 1290/1874 yılında doğduğu, tahsil hayatına 15 yaşında başladığı dikkate alınır, 1889 yılı, Yörükzade'nin Mehmet Vehbi Hoca'nın "halka-i tedris"ine katılma yılıdır, denilebilir. Yani bu yıl Mehmet Vehbi'nin, Mahmudiye Medresesi'nde ikinci müderrislik yılıdır. Yörükzade'nin verdiği en yakın yıl, 1309/1893'tür. Buna göre 1893 yılı, Yörükzade'nin Mehmet Vehbi'nin halka-i tedrisinden ayrıldığı yıl olmalıdır. Konya'dan ayrılma gerekçesine Yörükzade'nin kendisi herhangi bir sebep belirtmemiş olsa da, Vehbi Hoca'nın 1901'de Konya Hukuk Mahkemesi üyeliğine seçilmesi meselesi, Yörükzade'nin Konya'dan ayrılma gerekçesini oluşturmuş olabilir. Bu durumda Yörükzade'nin Konya tahsili sekiz yıl sürmüştür, denilebilir.

Yörükzade, yazdığı otobiyografisine göre 1309'dan itibaren İstanbul'da Şeyhülislam Musa Kazım'ın öğrenciliğini yapar, on yıl sonra 1319/1903'de icazet alır. Musa Kazım'ın şeyhülislamlık makamına ilk atanma tarihi, 4 Recep 1328/12 Temmuz 1910'dur.⁵ Buna göre Yörükzade, şeyhülislam olmadan önce Musa Kazım'dan ders ve icazet almış olmaktadır. Musa Kazım'ın Mekteb-i Hukuk, Mekteb-i Sultanî, Darulfünun ve Darulmuallimin hocalıklarından önce Fatih Cami'nde ders verdiğini biliyoruz. Muhtemelen Yörükzade, Musa Kazım'ın derslerini burada, yani Fatih Camiinde takip etmiş olmalıdır. Çünkü otobiyografisine göre Yörükzade, Musa Kazım'dan icazet aldıktan⁶ sonra, "ruus sınavı"na katılır. Ruus sınavının yapıldığı tarihi, 15 Zilhicce 1319/12 Mart 1318'dir.⁷ Bu demektir ki Yörükzade icazeti alır almaz, yani 1319/1903 yılında sınava katılmıştır. Ancak ruus belgesine göre, beş yıl sonra yani 1324/1908'de göreve başlayabilecektir. İşte ruus sınavı ile göreve başlama yılı arasındaki bir sürede, yani müderris atanmış olduğu halde, Yörükzade, Mehmet Vehbi'den icazet alır.⁸ Mehmet Vehbi'nin icazet tarihi 1321/1905'tir. Anlaşılacağı gibi Mehmet Vehbi bu sırada henüz Meclis-i Mebusan'a girmemiştir.

İşte burada, bu yazıda söz konusu ettiğimiz icazetname bu icazetnamedir. O halde burada şu soruyu sorabiliriz. Müderris olarak atanmış olan Yörükzade, acaba Mehmet Vehbi'den ne icazetnamesi almıştır? Acaba Mehmet Vehbi icazetnamesinin muhtevasında neler vardır?

⁴ Remzi Ateşyürek, "Mehmed Vehbi Efendi", *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 2003, c.28, s.540-541

⁵ Şeyhülislam Musa Kazım Efendi, *Külliyat Dinî ve İctimaî Makaleler*, Yay. Ferhat Koca, Ankara Okulu, Ankara, 2002, s.13.

⁶ Musa Kazım'ın icazeti için bak. H.Hilmi Özdemir, age, s.157-164. İcazet tarihi 1319'dur.

⁷ H.Hilmi Özdemir, age, s.175, 176.

⁸ H.Hilmi Özdemir, "İcazetname Belge No 9", age, s.142-156. Ayrıca bak. Ek 1.

Şimdi bu icazetnamenin muhtevasını görebiliriz.

Mehmet Vehbi Hoca'nın Yörükzade'ye Verdiği İcazetname

Mehmet Vehbi Hoca'nın Yörükzade'ye verdiği icazet tarihinin 1321/1905 olduğunu söylemiştik. İcazetnameye baktığımızda, Mehmet Vehbi'nin Yörükzade'ye verdiği icazetin, iki bölümden oluştuğunu söyleyebiliriz.

İcazetnamenin Birinci Bölümü

İcazetnamenin birinci bölümü, Ebu Said Muhammed Hadimî'ye ulaşan, Hadimî medresesi icazet silsilesini ifade eden ve Arapça yazılmış bir icazettir. Mehmet Vehbi Hoca, bu icazet silsilesine, "*Ahmed Fevzi Efendi b. Mehmed Efendi el-Bolvadinî*" adını el yazıyla ilave etmiş, "*Kad savvertü hazihî'l-icazete mine'l-abdî'l-fakiri'l-hakiri'l-mu'terif tera bi-...el-müftehur bi-hidmeti't-tullabi'l-müktemil bi-ğubari erculi'l-fukahai es-Seyyid Muhammed Vehbi Efendi b.Hüseyin Efendi el-Hadimî eş-şehîr Peçelikzade ahsenellahu teaala bi'l-hüsna ve'z-ziyade fi seneti ihda ve işrine ve selasemie ve elf min hicreti men lehu'l-urfu ve's-şeref ve's-şefaatu'l-kübra li'l-halefi ve's-selefi anhu teaala*" ifadesiyle ve "*mühür*"le tamamlamıştır.⁹

Besmele ve hamdden sonra Mehmed Vehbi Hoca, "*ve ba'd fe-yekulü'l-abdü'l-fakiru'l-hakir el-mu'terif bi'l-aczi ve't-taksir es-seyyid Mehmed Vehbi Efendi b.Hüseyin Efendi el-Hadimî mevliden ve'l-Konevî maotinen afa anhüma'l-bâri daimen...*" şeklinde bir giriş yapar ve sözü "nefs ilmi (ilmü'n-nefs)"ne getirir. Nefis ilmini, nefislerin imarının anlatıldığı ve nefis imarıyla ilgili tahsilin yapıldığı ilim olarak tanımlar. Nefis ilmini ayet ve hadislerle destekleyerek anlatır. Mehmet Vehbi Hoca, şu ayetleri delil olarak zikreder.

"Fe-lemma cavezâ kâle li-fetahu âtina ğadaenâ lekad lekıyna min seferina hâzâ nesabâ.¹⁰ Kâle eraeyte iz eveyna ila's-sahrati fe-innî nesîtü'l-hûte ve ma ensanîhu illa's-şeytanü en ezkürahu vettehaze sebîlehu fi'l-bahri aceba.¹¹ Kâle zâlike ma künna nebġi fe'rteddâ alâ âsârihima kasasa.¹² Fe-veceda abden min ıbadına âteynahu rahmeten min indina ve allemnahu min ledünnâ 'ilmâ.¹³ Kâle lehu Musa hel ettebi'uke alâ en tü'allimenni mimma 'ullimte ruşda,¹⁴ ve

⁹ H.Hilmi Özdemir, age, s.150-151.

¹⁰ Kehf Suresi, 18/62

¹¹ Kehf Suresi, 18/63

¹² Kehf Suresi, 18/64

¹³ Kehf Suresi, 18/65

¹⁴ Kehf Suresi, 18/ 66.

kalellahu teala innema yahşallahe min ibadihi'l-ulema¹⁵ ve kalellahu ve'llezine ûtul-ilme deracat"¹⁶

Mehmet Vehbi Hoca, konuya devamla "Peygamber Efendimizin, şüphesiz melekler, kanatlarını ilim talep edenin ayakları altına sererler, buyurmuştur" hadisini belirtir ve "bilgin (el-âlim)" ve "bilginin üstünlükleri (fazlu'l-âlim)" konusuna geçer. Mehmet Vehbi, bilgini (âlim), göklerde olanların ve sudaki balıklara varıncaya kadar yerde olanların bilgisine dalan kimse olarak tanımlar. Bilginin ibadet edene üstünlüğü, yıldızlı gecede dolunayın, yıldızlara (kevakib) olan üstünlüğü gibidir. Bilginler (el-ulema), nebilerin varisleridir. Mehmet Vehbi hoca devamla, bu konuda "aklî" ve "naklî" delilin çok olduğunu, anlatılamayacağını ifade eder ve sözü "üstad"a getirir ve Ahmet b.Hanbel'in, "yüce üstad (el-üstaz el-âlî) edinmek, selefin sünnetidir" sözüne yer verir. Yine el-Hakim'in, "hoca aramak (talebü'l-üstaz), doğru bir yoldur" dediğini belirtir ve *Ahmed Fevzi b. Mehmed Efendi el-Bolvadinî*'nin ömrünün uzun bir müddetini "edebi ilimler" ve "aklî fenler" in tahsili yolunda harcadığını, zamanın fazıllarının meclisinde bulunduğunu, bu ilimlerden ve fenlerden gayreti kadar nasibini elde ettiğini anlatır, Allah'ın onu ilmi, ameli, tefsir veya hadis bakımından usul ve furu yönüyle başarılı kılması için dua eder. Şeyhlerinin ve üstatlarının kendisine izin verdiğini belirterek "şeyhlerini, üstatlarını ve onların üstatları"ndan bazılarını anacağını belirtir. Çünkü peygamberimizin bir hadisinde belirttiğine göre "güneş ve ay daim oldukça, salihler zikredildiği anda, rahmet inmeye devam edecektir."

Anlaşılmaktadır ki Mehmet Vehbi'nin icazeti, tasavvufa, icazetteki ifadesiyle "ilmü'n-nefs"e ve "üstad"a dairedir. Bu açıdan Mehmet Vehbi, ilk olarak el-Hac Hüseyin Feyzi b.Mustafa el-Kadihanî'ye yer verir. Kadihanî, el-müftî el-Konevî olarak tanınmaktadır. Devamla Seyyid Mehmed Efendi el-müfti el-Hadimî'yi belirtir. Sırayla şu isimlere yer verir. Seyyid Ahmed Efendi el-müfti el-Hadimî, Veliyyüddin Efendi el-Akşehrî, eş-Şeyh es-Seyyid Ebi Said Muhammed el-Hadimî, es-Seyyid Mustafa Efendi el-Öztemirî el-Konevi, es-Seyyid Ahmed Efendi b.Abdullah b.Ebi Said el-müfti Hadim, muhaddislerden Ömer b.Abdülkerim b.Abdürresuli el-Mekki, İsmail Efendi el-Aydıncıkî, el-Hac Mustafa Efendi el-Hadimî, el-Alaî doğumlu ve Konevî vatanlı Molla Efendi, es-Seyyid Ömer b.Abdurrahman el-müfti el-Karamanî, el-Reşid Mustafa Efendi el-müsevvid el-Ereğli el-Konevî, el-Hac Mehmed Efendi b.İsmail el-Horzumî/el-Harezmi doğumlu el-Kırkağacî vatanlı, es-Seyyid Süleyman el-Kırkağacî, es-

¹⁵ Fatır Suresi, 35/28

¹⁶ Mücadele, 58/11

Seyyid Süleyman el-Vehbî el-Kırkağacı, es-Seyyid Mehmed el-Şükrî el-Alâî Reyhanzade diye maruf, el-hac hafız İsmail b.İdris el-Aydıncıkî Mekke'de mücavir Medine'de ikamet etmiştir, Numan Efendi el-müfti Hadim b.Ebi Said el-Hadimî, el-Hac Mehmed Efendi el-müfti el-Hadim, es-Seyyid Ahmed Efendi, el-Hac İbrahim Efendi el-Alaşehrî, es-Seyyid Mehmed Efendi el-müfti Hadim.

Mehmet Vehbi, dikkat edin ilk olarak icazet alanlar diyerek “kardeş, Seyyid Hacı nitelemeleriyle Mehmed Said Efendi¹⁷ ve Müftüzade diye bilinen İbn Yusuf, Mehmed Said'in kardeşi *Şarihu'l-Mecami* olan Abdullah Efendi"¹⁸nin ismini verir. İkinci olarak icazet alanın es-Seyyid el-Hac Said Efendi olduğunu, üçüncü olarak icazet alanın es-Seyyid Mehmed olduğunu Müftüzade olarak tanıdığını belirtir. Mustafa el-Boluvî, İsmail Efendi el-Konevî'den sonra Ahmed el-Ürgübî'nin aynı şekilde icazet aldığını belirtir.

Mehmet Vehbi, bunların hepsinin büyük fazıl kimseler olduğunu, hepsinin şariatın hadimi, *et-Tarikatu'l-Muhammediye*'nin şarihi olan Ebu Said Muhammed el-Hadimî'den icazet aldıklarını belirtir. Böylece Yörükzadenin icazet silsilesi, 18.yüzyıl Hadim Medresesi kurucusu ve müderrisi Ebu Said Muhammed Hadimî'ye ulaşmış olur.

Onların akranı olduğunu söylediği El-Hac Abdullah Efendi el-Senkorî (?) el-Kayserî'nin, Vehbi'nin “üstazülkül” olarak andığı es-Seyyid Sadık el-Kayserî'den icazetli olduğunu belirterek, devamında şu isimlere yer verir. Abdullah b.el-Kankırevî el-İslambulî, Ahmed el-Ürgübî, Osman el-Akşehrî el-Kayserî, es-Seyyid Mehmed Emin el-Hadimî. Bunların icazet senetleri de muttasıl olarak Ebu Said Muhammed Hadimî'ye ulaştığını ifade eder.

Mustafa b.Ömer el-Vidinî el-İslambulî, İbrahim b.Mehmed el-Esirî, Abdurrahim Efendi b.Yusuf el-Uluvî el-Ebik Efendi'nin kardeşi diye meşhur, kardeşi Mehmed b.Yusuf el-Uluvî el-İbik Efendi diye meşhur isimleri belirtir ve senetlerinin muttasıl olarak el-Allame el-Devvanî'ye ulaştığını belirtir.

Es-Seyyid Ahmed el-Hazim Efendi b.es-Seyyid Abdurrahman er-Ruhî el-Nevşehrî el-İslambulî yine Mehmet Vehbi'nin Hadimî medresesinden icazet alan hocaları, üstatları, şeyhleri arasında saydığı isimlerdendir. Yine buradan icazet alanlar, Seyyid el-Hac Salih b. es-Seyyid Mehmed ki Hacı Torun Efendi el-Kayserî olarak tanınır, hocaların hocası (üstazü'l-esatize) el-Hafız Kasım b. eş-şeyh el-hac Mahmud el-Kayserî'dir. Mehmet Vehbi bunların icazet senetleri-

¹⁷ Ebu Said Muhammed Hadimî'nin oğlu'dur.

¹⁸ Ebu Said Muhammed Hadimî'nin oğlu'dur.

nin muttasıl şekilde Şeyhü'l-meşayih Ebu Said Muhammed el-Hadimî'ye ulaştığını belirtir.

Yine, el-hac Ömer Efendi el-Akşehrî el-İslambulî, Mehmed Esad b. el-imam Ahmed ki İmamzade adıyla tanınır, es-Seyyid Abdurrahman el-kuyucağı el-İslambulî, es-Seyyid Salih el-Amasravî el-Ankaravî Ebi Said es-Seyyid Muhammed el-Hadimî'den icazet almışlardır. Yine es-Seyyid Mehmed b.Yusuf ki Müftüzade diye tanınır, eş-Şeyh Muhammed el-Hadimî'den icazetlidir. Es-Seyyid Hazim Ahmed b.Abdurrahman b.Abdullah, babası, Mehmed Saçaklızade ki her ikisinin senedi de Taftazanî'ye ulaşır. Taftazani'den icazetli olan Buhari şarihi eş-Şeyh Yusuf Efendizade kendi senediyle Nebi s.av.e ulaşır.

Diğer isimleri belirtmek gerekirse, zikredilen isimler şunlardır: Abdürrezzek el-Antaki ve el-Hüseyn Pirzade, eş-Şeyh Muhammed el-Yemani, Abdülhay, es-Sevri, Ali el-Makdisi, Allame Şehabeddin Abdülberri b.el-Şahne, Kemaleddin İbn Hümmam, Siraceddin Ömer b.Ali ki Kariü'l-Hidaye diye tanınır, Alaaddin es-Siraki(?), es-Seyyid Celaleddin, Alaaddin Abdülaziz el-Buhari, Allame Şemseddin Muhammed el-Gerederi, Hidaye sahibi Burhaneddin, Şemsüleimme el-Serahsi, Şemsüleimme el-Hulvanî, el-Kadî Ebi Ali el-Nesefi, el-İmam Ebi Bekr Muhammed b. Fazl, Abdullah Ebi Hafz el-Buhari, Babası, Muhammed b.Hasan el-Şeybani, İmam Azam Numan b.Sabit, Balebek müftüsü diye tanınan Muhammed Hibetullah b.Mahmud el-Nacî.

Mehmet Vehbi, üstatlarımızın silsilesine dönelim, yani Ebu Said Muhammed el-Hadimî'yi kastediyorum diyerek sözü, Hadim medresesi kurucusu, müftüsü ve Nakşî şeyhi Muhammed Hadimî'ye getirir. Onun icazetini, şeyhi ve babası olan zahid, naki bir kimse olan Şeyh Mustafa el-Hadimî'den icazet aldığını açıklar. Silsilede yer alan bir diğer isim, Muhammed b.Ahmed el-Tarsusî'dir. *Kütüb-ü Sitte*, özellikle *Buhari* icazeti almıştır. İcazet aldığı kimse Şeyh Muhammed b.Ali el-Kamil el-Dımaşkî'dir. Silsiledeki diğer isimler sırasıyla şunlardır. Hayreddin b.Ahmed el-Deylemî, Ahmed b.Muhammed Eminüddin b.Abdülâl, babası, Şeyhülislam Zekeriya el-Ensari, Buhari şarihi Ahmed b.Ali b.Hacer el-Askalanî, Burhaneddin, Allame b.el-Şahne, Siraceddin el-Debirî, el-Herevi, Ebu'l-hasan Abdurrahman el-Davudi, Abdullah el-Serahsi, Muhammed b.Yusuf el-Feriri(?), Muhammed b.İsmail el-Buhari ki senedi muttasıl olarak Nebi a.s.v'a ulaşır.

Mehmet Vehbi, burada tekrar Ebu Said Hadimî'ye döner, bir diğer icazet silsilesine yer verir. Buna göre Hadimî, Ahmed el-Kazabadi'den bilgiler (el-ulum) alır. Mehmet Vehbi, devamında silsileyi şu şekilde verir. Tefsiriyle meş-

hur olan Muhammed el-Sivasi, el-fazıl el-Güdanî(?), eş-Şeyh Abdullah el-Cezeri, Ahmed el-Müncel, Mevlana Mirzacan el-Şirazi, Mevlana Celaleddin Muhammed b. Esad el-Devvani, Mevlana Muhyiddin el-Keşkeşani, Mevlana el-Şerif el-Cürcani, Mevlana Mübarekşah, Mevlana Kutbeddin el-Razi, Mevlana Kutbeddin el-Şirazi, Mevlana Ömer el-katib el-Kazvini, Mevlana el-İmam el-Gazali, İmamü'l-hameyn Abdülmelik b.Yusuf el-Cüveyni, Babası Yusuf b.el-Tayyib, Mevlana Muhammed b.Süleyman el-Saluki, İbrahim el-Mervezi, Ebulabbas Ahmed, Ebulkasım Osman, Ebu İbrahim İsmail, Ebu Abdullah Muhammed b.İdris el-Şafii, Muhammed b.Hasan el-Şeybani, Ebu Hanife Numan b.Sabit, Hammad b.Süleyman, İbrahim en-Nahaî, Alkame ve Ebu Abdurrahman el-Esved b.Zeyd, Ebi Abdurrahman b.Abdullah b.Habib. Bu ise iki sahabiden icazet alır. Bunlar, Abdullah b.Mesud ve Ali b.Ebi Talib'tir. Onlar ise Nebi a.s.v.den icazet alırlar. Mehmet Vehbi sözünü, "bu ne güzel bir isnad" diyerek tamamlar. Nebi a.s.v'in vahiy emini Cebrail'den, Cebrail'in ise Allah'tan aldığı belirterek el yazısıyla Ahmed Fevzi Efendi b.Mehmed Efendi el-Bolvadinî adını silsileye kaydeder ve Bolvadinli Ahmed Fevzi Efendi'ye tavsiyelere geçer.

Mehmet Vehbi hoca, tavsiyelerine, "bu fazıl kardeşim Ahmed Fevzi Efendi b.Mehmed Efendi el-Bolvadinî'nin, hidayete erenlerin güneşi, iktida edenlerin dolunayı (bedr), talebinin başvuru kaynağı, akıl sahiplerinin sığınağı (melce) olmasını diliyorum. Ona Allah'tan sakınmasını (takva), ona itaatini, salih ameli, onun kulluğunu, onun rızasına uymayı, arzulardan uzak durmayı tavsiye ediyorum" diyerek başlar ve şöyle devam eder: Ey doğru sözlü kardeşim bilmelisin ki aklî ve naklî ilimlerin en uzak maksadı, bilgidir (el-marife). Bu bilgi, Allah'ı bilmek, kulun kendisini (nefsihi) bilmesi, kendisiyle Allah arasındaki bağı bilmesidir. O halde bilgi konusundaki ilk ilimde, Allah'ın izzeti, azameti ve kemali kendi zatında ve sıfatında keşfedilir ve kula ve ameline ilave olarak her yönden âlemlerden müstağni kalınır.

İkinci ilimde, her yönden mevlasının keremi, ihsanına kadar sürekli olarak hem zahiri hem Batını bakımından kulun dünyasındaki ve ahiretindeki zilleti, hakirliği, fakirliği keşfedilir. Keremin ve ihsanın kesilmesi gerçekleşmesi bakımından "turfete ayn"dır. Kulun, mensur bir heba olması anında.

Üçüncü ilimde, uygun olan keşfedilir, yani gani ve hamid olan mevlasına tazimle kulun acziyle birlikte amacının genişliği, gücünün nihayeti ile kıyamını gerektirenler keşfedilir. Mevlanın şanına layık olan bu tazimden sonra, Allah'ın hakikat olarak takdir ettikleri keşf edilir. Ayrıca Mevlanın iki dünyada (dareyn) verdikleri keşf edilir. Bu da ancak onun fazlı ve ihsanı ile olur. Kul açısından

bu, ne olumlu (icab) ne zorunlu (vücub), ne hakikattir (istihkak). Bu durum ve tazimle yapılan Mevla kıyamı, istihlak yolunu hazır etmeye, şeriata uyararak ke-malin elde edilmesine devam ederek elde edilen üç ilimin gerektirdiği şeydir. Mehmet Vehbi Hoca ilimle ilgili açıklamalarını, son sözümüz "*Lailahe illallah Muhammedün Rasuliullah birahmetike ya erhamerrahimin*" olsun diyerek tamamlar ve "*kad sadartü hazihi'l-icazete mine'l-abdi'l-fakiri'l-hakiri'l-mu'teziri'l-mu'terif bi'l-aczi ve't-taksiri tera bi-akdemi'l-müftehur... es-Seyyid Mehmed Vehbi Efendi bin Hüseyin Efendi el-Hadimî el-şehir Peçelikzade ahsenallahu teala ve bi'l-husna ve'z-ziyadeti fi senetin ihda ve işrine ve selasemie ve elf min hicre men lehu'l-urfu'ş-şerefu ve'ş-şefaatu'l-kübra li'l-halefi ve's-selefi anhu teaala*"¹⁹ diyerek icazeti düzenlediğini açıklayarak mühürler. Mehmet Vehbi Hoca'nın verdiği icazet burada sona ermez. Aksine icazetin sözünü ettiğimiz birinci bölümü tamamlanmış olur.

İcazetnamenin İkinci Bölümü

Mehmet Vehbi Hoca icazetin ikinci bölümüne "sonra diyorum ki" diye başlayarak icazeti kendisine, Kadınhanlı Hüseyin Efendi'nin verdiğini söyler ve icazet silsilesini açıklamayı sürdürür. Bunlar sırasıyla vermemiz gerekirse şunlardır: Ahmed Hazim el-Nevşehrî, Balebek müftüsü olarak tanınan Muhammed Hibetullah. Mehmet Vehbi Hoca'ya göre Hibetullah'tan *el-Şifau'ş-Şerif* icazeti almışlardır. Ayrıca hocaları *el-Kütübü's-Sitte*, *tefsir* ve *diğer akli ve nakli ilimleri* almışlardır. Nevşehri, üstazım Hibetullah Muhammed el-Naci bana şu zinciri vermiştir (ahberana), diyerek rivayet zincirini belirtir. Salih b.İbrahim el-Cebini, Hanbelilerin Şam (Dımaşk) müftüsü Muhammed Ebu'l-Vehhab b.Abdülbaki el-Hanbeli, Muhammed b.Bülyan(?) el-Hanbeli ed-Dımeşki, el-Vefai el-Hanbeli ed-Dımeşki, Dımeşk Muhaddisi el-Şems Muhammed b.Muhammed b. Tolon el-Hanefi ed-Dımeşki, eş-Şems Muhammed b. Nasıreddin ed-Dımeşki, Aişe binti Muhammed b. El-Hadi ed-Dımeşki, İbn el-Şahne diye tanınan Ahmed b.Ebi Talib b.Ebi Niam el-Hicazi ed-Dımeşki, Ebu Abdullah el-Hüseyin b.el-Mübarek ez-Zebidi, Abdülevvel b.İsa el-Herevi, Ebulhasan Abdurrahman b.Muzaffer el-Davudi, Ebi Abdullah Muhammed b.İsmail b.İbrahim el-Buhari, Mekki b.İbrahim, Yezid b.Ubeyd, İbn Ekva Ebu Seleme, Nebi a.s. Mehmet Vehbi Hoca, verdiği bu silsileden "Benim söylemediğim bir şeyi bana isnad eden kimse, ateşteki yerine hazırlansın" hadisini rivayet eder. Ebu Seleme'nin "o halde benimle Buhari arasında on iki ravi vardır", "benimle Rasulullah arasında yirmi ravi vardır" dediğini aktarır. Hepsinin Muhammed Hibetullah'ın hocası olduğunu, iki Muhammed arasında bir silsile olduğunu söyler ve silsiledeki isimleri

¹⁹ H.Hilmi Özdemir, "İcazetname Belge No 9", age, s.151.

sıralar. İkincisi olan Ümmü Seleme zincirini verir. Sonra nefsim ve sana vasiyet ediyorum. Allah teaalâ bütün nebilere ve velilere ve Nebi a.s.vasiyet etmişti. Gizli ve aleniyet içersinde Allah'tan sakınan kimse kurtulmuştur.

Mehmet Vehbi Hoca şöyle devam eder: "İlimle ve ilmin neşriyle, özellikle şeriat ilimleriyle meşgul olmak gerekir. Zira onlar, ebedi saadetin anahtarındır. Bütün malayani işlerden kaçınmak gerekir. Yine nebi a.s.den rivayet edilmiştir. Allah'tan kuluna arız olanların alameti, kulun malayani olmayanlarla meşgul olması, vaktinin zerresini malayani şeyleri tasarrufa harcamaması, hasretini kıyamet gününe uzatmasıdır. Yemekte, giyinmekte, meskende şüpheli şeylerden uzak durmak, masivadan kalbi arındırmak (tathir) gerekir. Bu ise ancak tatlılıkla, riyazatla, halk sohbetini terk etmekle kolay olur. Yine ahlaki iyileştirmekle (tehzib) meşgul olmak gerekir. Şöhretin sebeplerinden kaçınmak gerekir, çünkü şöhret afettir. İhvanla birlikteliği azaltmak gerekir. Onların zararının en azı, vaktini israf etmeleridir. Vakit ise senin malının sermayesidir..."

Mehmet Vehbi Hoca, öğrencisine, fasit meyillere ve şeytani isteklere vakti harcamamasını, meliklere hizmette izzeti aramasını, dünyayı ve dünya ehlini talep etmemesini, dünyadan bir şey elde etmemesini söyler. Ömrü müddetince zilleti seçmesini, dünya işinde ondan başkasında müstağni olarak Bari'ye tevekkül etmesini söyler. Hadis-i Kudsi'de belirtildiği gibi her kulu kul yapmasını belirtir. Hadiste Allah şöyle buyurur: "Ey dünya bana hizmet edene hizmet et. Sana hizmet edeni, kendine tabi kıl." Mehmet Vehbi Hoca'ya göre bunlar, denenmiş ve müşahede edilmişlerdir. Nebi a.s.v. şöyle buyurmuştur: "İçinde kalacağın kadar dünya için, içinde kalacağın kadar ahiret için amel et. Allah'a ihtiyacın kadar onun için amel et. Katlanmaya sabredebildiğin kadar cehennem için amel et." Hadis ve belirtilenler, nasihat ehli için yeterlidir. Mehmet Vehbi Hoca'ya göre bunlar, önceki ve sonraki ilimlerin özüdür (zübde), netice olarak nebilere ve elçilerin hikmetinin amacı ve istediğin şeylerin sonuncusudur. O halde senin istediğin zorunlu (vacib) bir bağış (hibe), onun ayrıklıklarından (müfarik) olmaktır. O halde baki salihleri (el-salihah el-bakiyat), fani zaillere (el-faniyat el-zailat) feda etme. En aşağı olanları hayırlı olanla değiştiren kimselerden olma. Çünkü bunların hepsi, Allah'ın katındaki yardım kanadıyla eşit olmaz.

Mehmet Vehbi Hoca Yörükzade'ye tavsiyesini şöyle sürdürür: O halde Allah tealanın şu sözünü düşün. "Sizde olanlar tükenir, Allah katında olanlar baki, sonsuzdur"²⁰ O halde kendilerini nimetlendirerek arkadaşlığına ulaşma-

²⁰ Nahl Suresi, 16/96 "Ma indeküm yenfedü ve ma indellahi bâk."

ya çalışan, dostluğunu kazanan, kabrinde senin dostluğunu kazanarak dünyanın sona ermesinin gayreti içinde olan nefesine muhalefet et. Arzularına (heva) tabi olarak dünya ehline tabi olan kimselere muhalif ol. Nasihatım, onlarla birlikteyken, onların zuhrufalarına (zaharîf) ve zahiratlarına meyletmişken sadece sanadır...²¹

Halkla hüsn-i muaşeret üzere ol. Merhametle, hilmle, sevgiyle, şefkatle davran. Zulmedeni affet. Kötülük edene ihsan et. Tevazuyla, rifkle muamele er. Gücünün yettiği kadar öfkeni yut, kızgınlığını defet. Allah'ın Habib'ine olan şu sözünü düşün. "Fe bima rahmetin minallahi linte lehüm ve lev künte fazzan kalîza'l-kalbi lenfaddu min havlik"²² ol.

Ayet onlardan ne istiyor, rahmete nail olanlara onun sebebinin nasıl ortaya koyuyor, ayrılığın veya birliğin (cem') sebebine nasıl işaret ediyor? Aklın, nefsin, ruhunun gayreti sürdükçe onlara olan ihtiyacını kıs. Nebi a.s., "Allah'a imandan sonra amellerin en üstünü, insanları sevmektir" buyurdu. Bu konuda, *el-Cami es-Sağîr*'in şu hadisi yeterlidir. "En üstün amel, sana gelmeye gitmen, sana vermeyi yasaklayana vermen, sana kötülük edene iyilik etmendir."

Sohbetin salihlerle, özellikle fakirlerle²³ olsun. Fakirlerin edebiyatıyla edeblen... Büyük Hikmeti ve Adem aleyhisselamın çamurundan hamurlanan uzak gayeyi, yani kulluğa (ibade) hasredilmesini öğren. Faziletleri yerine getir ki o Kuran'ı okumaktır, özellikle namaz (salat) kılmaktır, özellikle de teheccüt namazını kılmaktır. Kuran okumanın en iyisi, zikredilebildiği kadarıyla Allah'ı zikirdir. Bütün zikir gayretiyle, bire bir Allah'ın huzurunda olmaya devam ederek en iyi kulluğu yerine getirmeye çalış. Neticede Allah'a kavuşabilesin ki bu hal, maksatların ve yolların en yücesidir. Allah bizi, rızıklandırsın, muvaffak kılsın. Son sözüm, Lailahe illallah Muhammedün Rasulullah sallallahu Teala aleyhi ve selleme teslimen li-kesir ev el-hamdü lillahi rabbi'l-alemiyn.²⁴ Böylece Mehmet Vehbi Hoca nasihatlerini tamamlar ve şu ifadelerle icazeti imzalar.

"Ve kad harrartü eydan hazîhi'l-icazete mine'l-abdi'l-ğarîki fi bihari'l-isyan ve'l-harîki min şerri's-sehvi ve'n-nisyan ev men'i mine't-türab ve hadai mine'z-zübab es-Seyyid Mehmed Vehbi Efendi bin Hüseyin Efendi el-Hadimî mevliden ve mavtinen el-Konevî eş-şehir Peçelikzade en'amellahu teala anhüma li-ddünya ve'l-ahirati fi seneti

²¹ H.Hilmi Özdemir, "İcazetname Belge No 9", age, s.154.

²² Al-i İmran Suresi, 3/159

²³ Fakirlerden kasıt, "dervişler" dir.

²⁴ H.Hilmi Özdemir, "İcazetname Belge No 9", age, s.156.

ihda ısrine ve selasi mie ve elf min hicreti men lehu'l-iz ve's-şeref ve's-şefaati'l-kübra lil-halef ve's-selef lillahi teala" Mühür.

Ek İcazetname

İcazetnamede, Ek icazetname ismi bulunmamaktadır, aksine önceki icazetnamenin mühürlenmesiyle bu icazet başlamakta, herhangi bir girişten söz edilmemektedir. Dolayısıyla ek icazetname başlığı bize aittir.

Ek icazetname, yine Arapça yazılmıştır. "Haze Hatmü Hace ..." şeklinde başladığından anlaşılmaktadır ki Yörükzade'nin "hatme-i hace" yaptırabilme icazetidir denilebilir. İcazetnamede yazıldığı şekliyle, "7 Fatiha-i Şerife, 100 Salavat-ı Şerife, 79 Elemneşrahele Suresi, 1001 İhlas-ı Şerif, 71 Fatiha-i Şerif, 100 Salavat-ı Şerife" isimleri sayıldıktan sonra Nakşibendiliğin hatme-i hacesinin okunması icazetini verdiğini, yine Hocalarının (şüyuh) Şeyhlerinin (meşayih) kendisine verdiği gibi *Bahaiyye evradı, Delail-i Hayrat, Hizbü'l-Bahr* icazeti verdiğini belirtir.²⁵ Dualarla icazetini tamamlar, şu ifadelerden sonra icazeti mühürlers.

*"Ve kad harrartü eydan hazihi'l-icazete mine'l-fakiri'l-hakiri'l-mu'terif bi'l-aczi fi fi'l-kasir es-Seyyid Mehmed Vehbi Efendi bin Hüseyin Efendi el-Hadimî müvelliden ve'l-Konevî muvattinen ekremehümallahu teala fi'd-dünya ve'l-ukba fi seneti ihda ısrine ve selase mie ve elf min hicretin men lehu'l-iz ve's-şeref ve's-şefatü'l-kübra lil-halef ve's-selef lillahi Teala." Mühür.*²⁶

Sonuç

Sonuç olarak Hadimli Mehmet Vehbi Hoca'nın, Bolvadinli Ahmed Fevzi Efendi'ye verdiği icazetname ile ilgili şunları söyleyebiliriz. İcazetname, her şeyden önce bir isim "silsile"sinden oluşmaktadır. Bu silsile, el-Hac Hüseyin Feyzi b.Mustafa el-Kadihanî'den başlamakta Hz. Peygamberde sona ermekte, oradan Cebrail vasıtasıyla Allah'a ulaşmaktadır. Bu anlamda silsile, bilginin kaynağı meselesinde, bilginin kaynağının Allah olduğu anlayışını ortaya koymaktadır. Bu husus, İslam dünyasındaki icazetnamelerde görülen ortak ve genel özelliştir. Mehmet Vehbi icazetnamesine has olan, başka bir deyişle diğer icazetnamelere göre daha özel olan durum, silsilenin, 18.yüzyıl Osmanlı düşünürlerinden Ebu Said Muhammed Hadimî'ye ve onun medresesi hocalarına ve öğrencilerine ait isimleri ihtiva etmesidir.

²⁵ Ahmet Fevzi, Bolvadin'de Hacı Ata'ya, *Kaside-i Bür'e, Delailülhayrat ve Hizbülazam* icazeti verir. İcazetler için bak. İrfan Görkaş, "Hacı Ata'nın İcazetleri ve Yörükzade'yle İlişkisi", *Bolvadin Yenises*, 05 Kasım 2007, Sayı 751, s.7

²⁶ H.Hilmi Özdemir, "İcazetname Belge No 9", age, s.156.

İkinci olarak icazetnamede, genel ilimlerden başka icazeti verilen ilimlerden bazılarının adlarına yer verilmektedir. Bu ilimlerin başında hadis disiplini, özellikle de Buhari Şerif veya Kütüb-i Sitte adlı eserler gelmektedir. Adı verilen bir diğer disiplin, tefsirdir. Genel adıyla ilimler, icazetnamede, “aklı” ve “naklı” ilimler olarak belirtilir.

İcazetname'nin, burada söz etmemiz gereken bir başka önemli özelliği vardır. Bilindiği gibi Mehmet Vehbi Efendi, Nakşî geleneğe mensup bir isimdir. Hatme-i Hace icazetiyle birlikte düşünüldüğünde, onun verdiği icazet, aynı zamanda bir tasavvuf icazeti sayılabilir. İcazetname İslam düşüncesi açısından değerlendirilebilir. Sözgelimi bu yönüyle icazetnamede, İslam düşüncesinin temel meselelerinden olan hem bilgi meselesine, hem ahlak meselesine dair Mehmet Vehbi'nin görüşlerini bulabiliyoruz. Zira Mehmet Vehbi Hoca, icazetnamenin birinci bölümünde nefis ilminden söz etmektedir. Mehmet Vehbi, nefis ilmini ki bu ilmin tasavvufa dair ilim olduğu anlaşılmaktadır, öncelikle tanımlar. Çünkü onu “nefislerin imarının anlatıldığı ve nefis imarıyla ilgili bilgi tahsilinin yapıldığı ilim” olarak tanımlar. Nefis ilmini ayet ve hadislerle destekleyerek anlatır.

Mehmet Vehbi Hoca, verdiği icazette, öğrencisi Bolvadinli *Ahmed Fevzi'*den de söz eder. Fevzi'nin ömrünün uzun bir müddetini “edebi ilimler” ve “aklı fenler”in tahsili yolunda harcadığını, zamanın fazıllarının meclisinde bulunduğunu, bu ilimlerden ve fenlerden gayreti kadar nasibini elde ettiğini anlatır, Allah'ın onu ilmi, ameli, tefsir veya hadis bakımından usul ve furu yönüyle başarılı kılması için dua eder. Bu bağlamda Mehmet Vehbi'nin icazeti, bir mutasavvıfın “ilmü'n-nefs”e ve “üstad”a dair görüşlerini içeren bir icazetnamedir.

Mehmet Vehbi hoca, akli ve nakli ilimlerin amacının bilgi elde etmek olduğunu belirtir ve bilgi elde etmenin amacının da kulun Allah'ı bilmesi, kendisini (nefsihi) bilmesi, kendisiyle Allah arasındaki bağı bilmesi şeklinde sıralar. Bu üç amaç, neticede insanı keşf ilmine ulaştıracaktır. Bu anlamda Mehmet Vehbi, tasavvufi (keşf) bilgiyi “*la ilahe illallah*” önermesi temelinde özetler. Böylece tasavvufi bilgiyi, öteki adıyla keşf bilgisini, “kelime-i tevhid”le temellendirmiş olur. Bildiğimiz kadarıyla bu temellendirme tarzı, icazet isimlerinin kendisine ulaştığı Ebu Said Muhammed Hadimî'ye aittir.

İcazetnamenin belirteceğimiz bir başka özelliği “ahlak”tan söz etmesidir. Bu icazetnamenin ikinci bölümüdür. Vehbi Hoca, ahlakı, hadisle, hadis bilimiyle temellendirir. Bu anlamda Hibetullah'tan *el-Şifau's-Şerif* icazeti, *el-Kütübü's-Sitte*, *tefsir* ve *diğer akli ve nakli ilimlerin* icazetlerinden söz eder ve talebesine,

“ilimle ve ilmin neşriyle, özellikle şeriat ilimleriyle meşgul olması gerektiğini, onların ebedi saadetin anahtarı olduğunu, bütün malayani işlerden kaçınması gerektiğini” tavsiye eder. Yemekte, giyinmekte, meskende şüpheli şeylerden uzak durmasını, masivadan kalbini arındırmasını, ahlakını iyileştirmesini (tehzib), şöhretin sebeplerinden kaçınmasını, tek sermayesinin de vakit olduğunu...” öğütler.

Mehmet Vehbi Hoca, öğrencisine, fasit meyillerle ve şeytani isteklerle vakit harcamamasını, meliklere hizmette izzeti aramamasını, dünyayı ve dünya ehlini talep etmemesini, ömrü müddetince zilleti seçmesini, dünya işinde ondan başkasında müstağni olarak Bari’ye tevekkül etmesini, nefesine muhalefet etmesini, arzularına uyanlara uymamasını söyler.

Yazımızı Mehmet Vehbi Hoca’nın Yörükzade’ye yaptığı, Nakşî tasavvuf geleneğın temel ilkeleri diyebileceğimiz ahlaki tavsiyesiyle tamamlayabiliriz: “Halkla hüsn-i muşeret üzere ol. Merhametle, hilmle, sevgiyle, şefkatle davran. Zulmedeni affet. Kötülük edene ihsan et. Tevazuyla, rifkle muamele et. Gücünün yettiğı kadar öfkeni yut, kızgınlığını defet. Sohbetin salihlerle, özellikle fakirlerle olsun. Fakirlerin edebiyile edebilen... Büyük hikmeti ve Adem aleyhisselamın çamurundan hamurlanan en yüce gayeyi, yani kulluğa (ibade) hasredilmesini öğren. Faziletleri yerine getir ki o Kuran’ı okumaktır, namaz kılmaktır, özellikle teheccüttür. Kuran okumanın en iyisi, zikredilebildiğı kadarıyla Allah’ı zikirdir. Bütün zikir gayretiyle, bire bir Allah’ın huzurunda olmaya devam ederek en iyi kulluğu yerine getirmeye çalış. Neticede Allah’a kavuşabilesin ki bu hal, maksatların ve yolların en yücesidir. Allah bizi, rızıklandırısın, muvaffak kılsın. Son sözüm, lailahe illallah Muhammedün Rasulullah sallallahu Teala aleyhi ve sellem teslimen li-kesir. Ev el-hamdü lillahi rabbi’l-alemiyn.”dir. Böylece Mehmet Vehbi Hoca nasihatlarını tamamlar ve icazeti imzalar. ©

KAYNAKLAR

- H.Hilmi Özdemir, *Bolvadinli Yörükzade Ahmet Fevzi Efendi*, Ankara, 2007
- İrfan Görkaş, "Örnek Bir Din Adamı: Bolvadinli Yörükzade Ahmet Fevzi Efendi", *Bolvadin Yenises*, Bolvadin, 2003, Sayı 522.
- _____ "Yörükzade'nin Biyografisi Üzerine", *Bolvadin Yenises*, 20 Ağustos 2007, Sayı 740.
- _____ "Hacı Ata'nın İcazetleri ve Yörükzade'yle İlişkisi", *Bolvadin Yenises*, 05 Kasım 2007, Sayı 751.
- Muharrem Bayar, *Bolvadin Tarihi*, c.2, İstanbul, 2004.
- Remzi Ateşyürek, "Mehmed Vehbi Efendi", *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 2003, c.28.
- Şeyhülislam Musa Kazım Efendi, *Külliyat Dinî ve İctimaî Makaleler*, Yay. Ferhat Koca, Ankara Okulu, Ankara, 2002.